

عصمت از منظر شیعه

و مبانی عقلی آن

حجة الاسلام

www.ketab.ir

محمد صادق رجائی پور

سرشناسه : رجائی پور، محمد صادق، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور : عصمت از منظر شیعه و مبانی عقلی آن / محمد صادق رجائی پور.
مشخصات نشر : مشهد: انتشارات ولایت، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری : ۲۸۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۸۹۷-۳-۶
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۵۸]-۲۷۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : عصمت (اسلام)
عصمت (اسلام) — احادیث
عصمت (اسلام) — دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
رده بندی کنگره : ۵/۲۲۰BP
رده بندی دیویی : ۲۳/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی : ۹۶۳۸۳۸۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

انتشارات ولایت

www.ketab.ir

نام کتاب : عصمت از منظر شیعه و مبانی عقلی آن
مؤلف : حجة الاسلام محمد صادق رجائی پور
ویرستار و صفحه آرا: محمدرضا علی دادی
نوبت چاپ: اول
قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان
تاریخ چاپ: ۱۴۰۳ ش
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپخانه: آستان قدس
ناشر: انتشارات ولایت
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۸۹۷-۳-۶

مراکز پخش:

مشهد، انتشارات ولایت، تلفن: ۹۱۵۱۵۷۶۰۰۳.

sadeqrajaee@gmail.com

فهرست

مقدمه..... ۹

بخش اول: مبانی پژوهش

فصل اول: کلیات..... ۱۴

۱: پیشینه پژوهش..... ۱۴

۲: بایستگی پژوهش..... ۱۶

۳: چیستی عصمت..... ۱۷

۴: معنای لغوی..... ۱۸

جمع بندی..... ۱۹

۵: واژه‌های مترادف..... ۲۰

۶: خاستگاه اصطلاح عصمت..... ۲۱

۷: معنای اصطلاحی..... ۲۳

۸: بررسی منشاء عصمت..... ۲۴

فصل دوم: امکان عصمت..... ۳۴

۱: نقد و بررسی..... ۳۶

۲: تبیین امکان عصمت..... ۳۷

۳: جمع بندی..... ۴۰

فصل سوم: قلمرو عصمت..... ۴۲

الف: عصمت علمی..... ۴۲

ب: عصمت علمی..... ۴۴

عصمت اعتقادی..... ۴۵

عصمت در دریافت، حفظ و ابلاغ وحی..... ۴۶

عصمت عملی	۴۷
فصل چهارم: سازگاری عصمت با اختیار معصومان	۵۴
۱: خاستگاه تفکر جبری بودن عصمت	۵۴
۲: جبر و اختیار و حل مسئله اختیاری یا اجباری بودن عصمت	۶۰
۳: پاسخ نقضی به ادعای جبری بودن عصمت	۶۶
۴: سر منشاء اختیار معصوم	۷۱
۵: علل به وجود آمدن زمینه‌های لطف در معصومان	۸۱
۶: جمع بندی	۸۸
فصل پنجم: تطور تاریخی نظریه عصمت در آراء علمای شیعه	۹۰
۱: عصمت در میان غیر مسلمین	۹۱
۲: عصمت در دین اسلام	۹۲

بخش دوم: ضرورت عصمت

مقدمه	۱۵۲
فصل اول: مدعای شیعه در بحث عصمت	۱۵۵
فصل دوم: ادله عقلی عصمت	۱۵۸
براهین مثبت عصمت پیامبر ﷺ	۱۵۸
براهین مثبت عصمت امام علی علیه السلام	۱۶۸
ادله مثبت عصمت پیامبر و امام	۱۷۸
جمع بندی ادله	۲۰۵

بخش سوم: شبهات عصمت

فصل اول: شبهات عمومی عصمت	۲۰۸
۱: عدم وجود آموزه عصمت در کتاب و سنت	۲۰۸
۲: اقتباسی بودن عصمت	۲۱۲

۲۱۸	 ۳:عصمت معصومان مؤید تفکر جبرگرایی
۲۲۰	 ۴: غلو آمیز بودن نظریه عصمت
۲۲۳	 فصل دوم: شبهات موجود در مصادیق عصمت
۲۲۳	 ۱: انکار عصمت انبیاء در قرآن
۲۴۴	 ۲: انکار عصمت ائمه اطهار
۲۵۸	 کتابنامه
۲۸۰	 Abstract

مقدمه

﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ * مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ * وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾^۱

در تمامی هستی آنچه اصالت داشته و دارد حقیقت است؛ رازی نهفته در دل هستی که آدمی بیش از هر چیز و بیش از همه برای نیل به آن شائق بوده و هست؛ نیازی برآمده از سر عقلانیت که جان‌های بسیاری برای ره یافتن به آن و خروج از ظلمت شبهای جهل فدا شده است. آری حقیقت همان مظلوم‌ترین سر مکنون عالم است که حقانیت نیز به خاطر ظلم روا شده بر آن مذبح تاریخ شده است؛ شاید آدمی هیچگاه شاهد این غربت و مظلومیت حق نمی‌شد اگر می‌شد این جهل حقیقت نما را قبل از درخشیدن چون صبح کاذب، با پرتو علم عالمانی که بیانگر نور صبح صادق هستند، محو نمود؛ عالمانی رهیده از دام و دانه دنیا، وارسته از زر و تزویر آن، آنان که در علم به غایت و در عمل به قله ظفر رسیده‌اند، همتشان هدایت است و کوششان حق جوایی و حق گویی.

بی شک اگر بخواهیم آنان را به نظاره بنشینیم بر فراز ایشان فرستادگان خدا را خواهیم یافت، انبیاء و اولیاء الهی که روشنگران راه دین هستند و بیانگر حقانیت حقیقت؛ در این میان چگونه می‌توان خورشید هدایت و آخرین راه سعادت

حضرت محمد که سلام و صلوات خدا بر او باد را نادیده گرفت و چگونه می‌توان از علم، دانش و بینش او سخن راند بی آنکه از دروازه‌های معرفت حقیقت هستی یعنی حضرت علی علیه السلام و جانشینان او که جان عالمی به فدای آنان باد کلامی به میان نیاید. و چه ظلمی روا داشتند آنان که خلق خدا را از این دژ مستحکم که همان حصن حصین علوی و پاسدار حریم حقیقت هستی است دور کرده و ایشان را به درخشش کذبی دل خوش نمودند.

هر چند که می‌دانیم که وعده خداوند حق است آنجا که فرموده است:

﴿يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نَوْرَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّأ أَن يُتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾^۱

اما از آنجا که باید همگان در برابر مقام حق و عظمت آن سر تعظیم فرود آورند و در تجلی نور آن کوشا باشند بر تمامی دانش آموختگان مکتب حقه جعفری بایسته است چون سلف صالح خود یعنی دانشمندان نام آور شیعه، رسالت خطیر و بی نظیر خود را در تبیین حقانیت حقیقت، عظمت و رفعت جایگاه آن نادیده نگرفته و در برافراشتن پرچم حقیقت هستی که همانا حقیقت عبودیتی است که در پرتو تبعیت از محمد صلی الله علیه و آله و خاندان پاکش است، کوشا باشند.

نوشتار پیش رو در این راستا در صدد تبیین یکی از مهمترین و اساسی ترین مسائل اعتقادی و معرفتی یعنی مسئله عصمت نگاشته شده است. آنچه در آغاز باید به آن اشاره شود نوع نگاه جدیدی است که در این پژوهش به مسئله مذکور شده است. آنچه در این سطور مورد بررسی قرار گرفته است صرفاً موضوع عصمت و مباحث پیرامونی آن نیست بلکه علاوه بر بررسی مسئله عصمت و توجه به ابعاد گوناگون آن به چند مسئله کلیدی که غالباً در مبحث عصمت مورد غفلت واقع شده است نیز توجه خاص شده است.

۱. توبه، آیه ۳۲. می‌خواهند نور خدا را با سخنان خویش خاموش کنند، ولی خداوند نمی‌گذارد تا نور خود را کامل کند هر چند کافران را خوش نیاید. ترجمه فولادوند، ص ۱۹۲.

اول آنکه تبیین عقلی که برای اثبات حقانیت عصمت ارائه شده است آیا با مدعای شیعه در این باره منطبق است؛ به عبارت دیگر آیا ادله عقلی مذکور می‌توانند تمام مدعای شیعه در موضوع عصمت و حیطه‌های گوناگون آن را در بر گرفته و به اثبات برسانند؟

دوم آنکه ریشه و خاستگاه عصمت در معصومان چگونه و به چه کیفیتی است؟ سوم آنکه چنین تبیین عقلی برای اثبات اندیشه عصمت در محافل علمی امامیه چگونه و به چه کیفیتی می‌تواند مدعای مذکور را در جهان اسلام به اثبات برساند؟ از این رو در این تحقیق طرح چهار مبحث ضروری به نظر می‌رسد، اول مبحثی پیرامون عقیده شیعه درباره عصمت معصومان که در بر دارنده مفهوم شناسی عصمت، حیطه و حدود آن، خاستگاه، پیشینه و موضوعاتی است که شیعه، عصمت معصومان علیهم‌السلام را در آن زمینه‌ها مدعی است.

دوم فصلی مستقل پیرامون تبیین ادله عقلی شیعه بر اثبات حقانیت این ویژگی انبیاء علیهم‌السلام و جانشینان ایشان و انطباق این ادله با مدعای مذکور که در مبحث قبل به آن اشاره شده است.

سوم بحث ضمنی این مسئله که چگونه این ادله می‌توانند عصمت مورد نظر شیعه را در جهان اسلام بدون هیچ کم و کاستی به اثبات برسانند؟ چهارم بحث مستقلی در پاسخ به شبهات مطرح شده پیرامون اندیشه عصمت و رفع برخی ابهامات.

بنابراین پژوهش پیش رو با توجه به مسائلی که به اجمال به آن اشاره شد دارای سه بخش کلی خواهد بود. بخشی برای طرح مباحث کلی پژوهش که در بر دارنده مبانی عقیده مذکور و مدعای شیعه در مسئله مورد نظر و پیشینه آن است؛ بخشی در تبیین لزوم عقلی عصمت و انطباق آن با مدعای شیعه به همراه حیطه اثبات آن ادله و بخش پایانی در پاسخ به شبهات و رفع ابهامات مسئله مذکور خواهد بود. از

این رو با توجه به مسئله مورد نظر و مباحثی که در این نوشتار تبیین شده است عنوان عصمت از منظر شیعه و مبانی عقلی آن بر این پژوهش نهاد شد تا اشاره‌ای ضمنی بر مباحث این تحقیق نماید.

در انتها بر خود بایسته می‌دانم که از اساتید ارجمند و سروران گرامی، حضرت استاد حجه الاسلام و المسلمین حسینی شریف و حجه الاسلام و المسلمین فقیه اسفندیاری تشکر نموده و از خداوند منان توفیقات روزافزان برای ایشان مسألت نمایم. همچنین شایسته است یاد و خاطره استاد فقید حضرت آیه الله علمی اردبیلی رحمه الله را ارج نهاده و از زحمات بی دریغ ایشان که در ابتدا با راهنمایی‌های خود بنده را مرهون محبت‌های خود نمودند سپاسگذاری کرده و برای ایشان از خداوند تبارک و تعالی علو درجات را مسألت نمایم. امیدوارم لغزش‌های آشکار و نهان بنده در این نوشتار به عنایت ائمه اطهار و تذکرات و راهنمایی مخاطبان معزز برطرف گردد.

محمد صادق رجائی پور